

BOUWEN MET BAKSTEEN

**Baksteenverhalen
met circulariteit als watermerk**

Baksteenverhalen met circulariteit als watermerk 1

Heropwaardering van de tuinwijk aan de Tuighuisstraat in Kortrijk	
<i>MAKER architecten</i>	2
Sociale Huisvesting Groenzicht in Bredene	
<i>Havana architectuur</i>	4
Verbouwing van een woning in Gentbrugge	
<i>Ae-architecten</i>	6
Paul Van Ostaijensite in Leuven	
<i>LAVA architecten</i>	8

Binnenlandse architectuur

De Branderij in Kortrijk	
<i>drie architecten</i>	10

Buitenlandse architectuur

“Cultuur molen” in Parchim, Duitsland	
<i>D/FORM ARCHITEKTEN</i>	12

Techniek

Hergebruik van bakstenen in het kader van circulariteit	14

Belgische dakpan- en baksteenfabrikanten 16

BOUWEN MET BAKSTEEN is het driemaandelijks tijdschrift van de Belgische Baksteenfederatie.
Voor meer informatie, aarzel niet ons te contacteren.

ABONNEMENT EN REDACTIE Laurie Dufourni
VERANTWOORDELIJKE UITGEVER Kristin Aerts
www.baksteen.be · info@baksteen.be
ADRES Kartuizersstraat 19 bus 19 · 1000 Brussel
TEL. 02 511 25 81
REALISATIE Graphius

**INDIEN NOG NIET GEBEURD, BEZORG ONS
UW EMAIL-ADRES OM DE DIGITALE VERSIE
VAN BOUWEN MET BAKSTEEN TE ONTVANGEN.**

Volg ons op sociale media:

www.facebook.com/baksteenbrique

www.instagram.com/baksteenbrique

www.pinterest.com/baksteenbrique

www.linkedin.com/company/baksteenbrique

Baksteenverhalen met circulariteit als watermerk

In een tijdperk van (over)consumptie toont baksteen haar veerkracht.

De lange intrinsieke levensduur, het potentieel voor hergebruik en de technische en esthetische kwaliteiten die de tijd trotseren, maken van keramische baksteen hét materiaal dat de generaties overstijgt. Ze weet haar flexibiliteit te gebruiken om zich in alle soorten projecten te integreren: of het nu gaat om renovatie, retrofitting of uitbreiding van gebouwen, om

hergebruik in situ of ex situ, of het metselwerk behouden blijft of selectief wordt gedeconstrueerd met oog op hergebruik. Baksteen zal altijd inspelen op de vraag naar circulariteit in de breedste zin van het woord.

Laten we daaraan toevoegen dat er een prachtige harmonie kan ontstaan tussen oude en nieuwe bakstenen, waardoor deze projecten ons fascinerende “baksteenverhalen” vertellen met circulariteit als watermerk.

Heropwaardering van de tuinwijk aan de Tuighuisstraat in Kortrijk MAKER architecten

In 1924 werd de tuinwijk aan de Tuighuisstraat in Kortrijk gebouwd met 56 wooneenheden rond een semipublieke binnentuin. Een eeuw later waren er nog 18 eigendom van de oorspronkelijke sociale huisvestingsmaatschappij Wonen Regio Kortrijk. De overige waren inmiddels in particulier bezit.

Doorheen de jaren is de plek geëvolueerd: garages en diverse kleine gebouwen belemmeren het directe contact tussen de huizen en het intussen geasfalteerde binnengebied. De ligging vlakbij het stadscentrum en het openbaar vervoer blijft echter een belangrijke troef van de locatie.

Wonen Regio Kortrijk voerde daarom een brede herontwikkeling uit om de wijk nieuw leven in te blazen. Onder leiding van MAKER architecten brengt het project de oude tuinwijk weer in lijn met de verwachtingen van de bewoners. Om het sociale contact te bevorderen, heeft de groene binnenruimte haar centrale plaats in het leven van het bouwblok herwonnen. De woontypologieën zijn gediversifieerd om te voldoen aan de nieuwe behoeften en profielen van de bewoners: appartementen en flexibele wooneenheden die in een hoofd- en een bijgebouw zijn opgedeeld. Ze kunnen bijvoorbeeld een kangoerewoning of zelfs een werkruimte huisvesten. Om de verbinding met het binnenplein te herstellen, worden de gevels van deze secundaire constructies behandeld als voorgevels. Zo krijgen ze weer status en een rol in het leven van het bouwblok.

Verdichting was ook een basisprincipe bij het heropwaarderingsproject. Zo werden de 18 oude woningen vervangen door 31 nieuwe woningen. De zeven percelen op de hoek van de Graaf Boudewijn IX-laan en

de Tuighuisstraat zijn verdicht om plaats te maken voor drie nieuwe blokken met appartementen, studio's en duplexen. De overige nieuwe, flexibele woningen zijn verspreid over het terrein en brengen een frisse wind door de hele buurt.

Circulariteit is een andere fundamentele basis voor de herwaardering van de oude tuinwijk. Hoewel de woningen moesten worden gesloopt om te voldoen aan de nieuwe behoeften op het gebied van woontypologieën, evolutief ontwerp en relatie met de binnentuin, werd de selectieve deconstructie zorgvuldig uitgevoerd met als doel de 100 jaar oude bakstenen en dakpannen ter plaatse te hergebruiken.

In dit project combineren oud en nieuw zich tot een opvallende architectuur die een samenhangend geheel vormt. De architecten verwerkten de hergebruikte bakstenen op traditionele wijze in het bovenste deel van het metselwerk. In het onderste deel van de muren werden nieuwe bakstenen met een mortelbaard gemetst. Het gehele metselwerk is gemaakt met bastaardmortel, met het oog op toekomstige nieuwe ontmanteling. MAKER maximaliseert de levensduur van keramische materialen en breidt de circulariteit van baksteen uit met een mogelijke derde levenscyclus.

Deze revitalisering van de wijk heeft alle troeven van de bestaande site - waaronder de bouwmaterialen - succesvol benut.

www.makerarchitecten.com

Sociale Huisvesting Groenzicht in Bredene

Havana architectuur

De site Groenzicht in Bredene is gelegen in de Nukkerwijk, een sociale tuinwijk grenzend aan een polderlandschap. In deze context introduceerde Havana architectuur twee meergezinswoningen die zich op dezelfde manier integreren in het collectieve groen als een vrijstaande woning in haar tuin.

De gebouwen staan in een kleinschalig parklandschap. Enkele van de aanpalende tuinen zijn op vandaag reeds via poortjes en een kruitwagenpad bereikbaar. Dit pad wordt uitgebreid rondom de publieke tuin om zo ook de andere tuinen dezelfde informele ontsluiting te geven.

Zowel het inplantingsplan als het plan van de gebouwen is opgebouwd van buiten naar binnen. Vertrekkend vanuit de contour van het perceel krijgen we eerst de hagen van de burens, een kruitwagenpad en een groene buffer tussen de nieuwe gebouwen en de bestaande woningen. Daarna volgen de leefruimtes die zicht krijgen op dit groen en zo dezelfde buffer benutten om hun privacy te bewaken. Dan volgt een gordel met functionele ruimtes, om te eindigen in een genereuze trapzaal. Door op deze manier concentrisch van buiten naar binnen te werken wordt het plan eenvoudig leesbaar en worden de ruimtes over de verschillende appartementen heen op een gelijkwaardige manier georganiseerd.

De twee nieuwe blokken voegen samen 19 woningen toe aan de sociale tuinwijk. Beide volumes zijn opgebouwd met recuperatiebaksteen in kruisverband, gemetseld met doorstrijkmortel en verdiept voegwerk, afgewisseld met accentranden in platvolle voegen. Betonelementen zoals plinten, balkons en dakopstanden benadrukken de horizontale belijning.

Binnen de ogenschijnlijk rigide baksteenarchitectuur is veel aandacht voor verfijnde detaillering: variatie in voegwerk, dieper liggende gevelvlakken, zorgvuldig geplaatste betonaccenten en markante inkomportalen. Deze inkompartijen, uitgevoerd in blauwe geglazuurde strengpersstenen, vormen een opvallend accent en zorgen voor een duidelijk contrast met het gevelmetselwerk. Er ontstaat een samenhangend geheel dat de baksteenarchitectuur van de bestaande wijk op een eigentijdse manier voortzet. De nieuwe volumes sluiten aan bij de herkenbare identiteit van de wijk, terwijl ze tegelijkertijd een eigen karakter krijgen door de zorgvuldige materiaalkeuze en detaillering.

<https://havana.be>

Verbouwing van een woning in Gentbrugge Ae-architecten

Dit gebouw uit de jaren 60 is omgebouwd tot ééngesinswoning om te voldoen aan de behoefte aan ruimte, uitzicht en privacy van een gezin met drie kinderen.

De bouwheren waren zich bewust van de uitdagingen op het gebied van circulariteit en duurzaamheid en stemden ermee in de bestaande bouwelementen zo veel mogelijk te behouden en zelfs de technische kwaliteiten van het oude metselwerk te versterken. Het behoud van de rijk gedetailleerde baksteengevels, waarin twee soorten bakstenen een verticaal ritme markeren, vormde het uitgangspunt voor een vernieuwing van deze woning. Met dit in gedachten werd het gebouw van binnenuit geïsoleerd om de gevels intact te behouden.

Naast de buitenschil omvatte de renovatie van deze woning het herdenken van de ruimtelijke indeling. Bij een eerdere transformatie was de woning namelijk gesplitst in twee appartementen met aparte ingangen: één aan de straatzijde en één aan de zijkant. Door de woning aan de achterzijde met één verdieping te verhogen, wint het volume aan logica en ruimtelijke efficiëntie.

De oude deuren en ramen op de begane grond waren niet meer geschikt voor de nieuwe entree en leefruimte. Ae-architecten koos voor een strategie

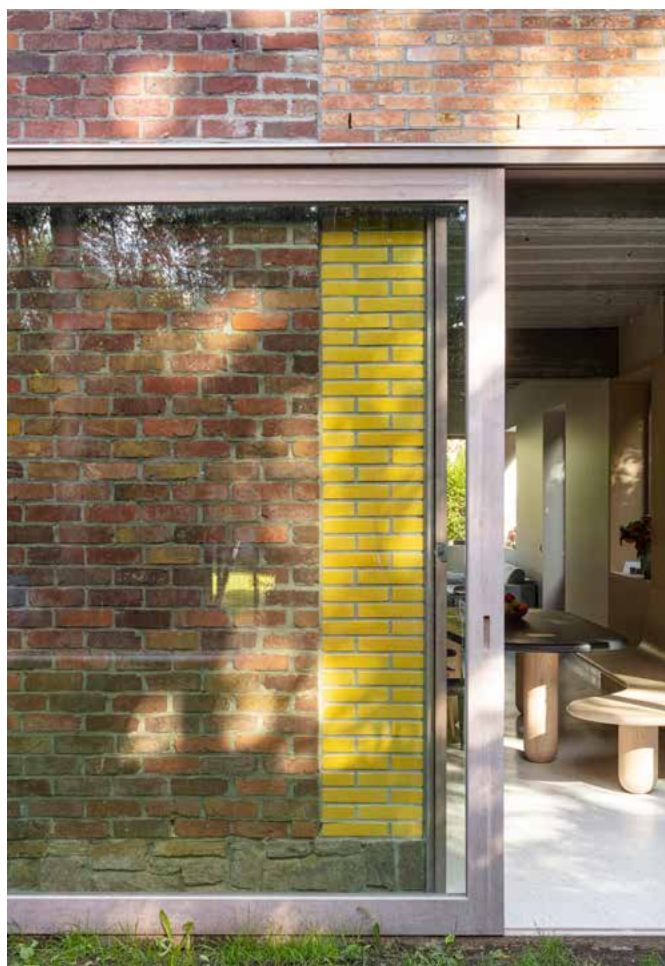
van invulmetselwerk. De meeste kleine ingrepen werden uitgevoerd met recuperatiestenen uit de transformatie. De grote openingen en de oude toegangsdeur aan de straatzijde werden ingevuld met metselwerk uit nieuwe gele geglazuurde gevelstenen. Deze baksteen werd ook gebruikt om het gebouw langs de zijgevel te verhogen. Het contrasteert met de twee soorten donkere bakstenen in de bestaande gevels en geeft het gebouw zijn frisse laag. Het accentueren van de ingrepen brengt helderheid en leesbaarheid in de evolutie van het gebouw. Net als een palimpsest.

De verhoging van het gebouw bood tevens de mogelijkheid om een glazen dak en een dakterras voor de masterkamer te creëren. Aan de binnenkant onthullen de zichtbare betonnen balken de oorspronkelijke indeling en creëren verschillende sferen op de begane grond.

Door de bestaande structuren en gevelmetselwerk te behouden en de teruggewonnen bakstenen ter plaatste te hergebruiken, is de behoefte aan nieuwe materialen aanzienlijk verminderd. De nieuwe gele geglazuurde bakstenen zorgen op hun beurt voor een mooie verrassing ... het onverwachte dat dergelijke renovaties mogelijk maken.

<https://ae-architecten.be>

Paul Van Ostaijensite in Leuven

LAVA architecten

De Paul Van Ostaijensite in Leuven herijst uit het verleden en wordt een kunstencentrum waar verschillende artistieke profielen elkaar ontmoeten: muzikanten, dansers, acteurs, circusartiesten, enz. Een plek op het kruispunt tussen de renovatie van een voormalig klooster voor missionarissen, emblematisch voor de Leuvense architect Victor Broos, en nieuwe volumes geïnspireerd op deze architectuur.

Van de oude religieuze gebouwen kon alleen het voormalige klooster uit 1937 behouden blijven. Desondanks werd het oude metselwerk gede-monteerd met het oog op hergebruik van de bakstenen. De uitgevoerde kwaliteitstesten bevestigden dat de oude stenen voldoende kwaliteit hadden om op andere werven te worden toegepast. De aannemer slaagde erin om ongeveer 60% van de bakstenen te recupereren. Deze oude bakstenen werden opnieuw in omloop gebracht via de lokale bouwhandel en hergebruikt in een ander bouwproject van de aannemer.

Zo draagt dit project op twee niveaus bij aan circulariteit: ten eerste door bestaande structuren - binnen de functionele mogelijkheden - te behouden en ten tweede door de circulaire economie op lokaal niveau te bevorderen.

LAVA architecten heeft de oude kapel succesvol gerenoveerd, waarbij respect voor het erfgoed en technische normen hand in hand gaan: thermische en akoestische isolatie, brandveiligheid, trillingen, enz. De oude kapel onderging een bijzonder zorgvuldige transformatie waarbij de gewelfde bakstenen elementen gereinigd worden en nu dienen als decor voor de nieuwe theaterzaal.

Het oude gebouw van Victor Broos is rijk aan talrijke architectonische details die LAVA architecten inspireerden voor de drie nieuwe volumes die in de verlenging van het klooster zijn toegevoegd. Deze nieuwe delen huisvesten een foyer, zalen voor de circusschool en muzieklokalen. In het bestaande klooster vinden we kleedkamers, de danszaal, kunstateliers, de administratie en de kapelzaal terug. De lokalen kennen een breed gebruik en kunnen ter beschikking worden gesteld aan de buurt, scholen of culturele verenigingen. Ze sluiten aan bij de schaal en het architectonische karakter van het bestaande gebouw, enerzijds door de volumetrie, maar ook door architectonische details die een eigentijdse herinterpretatie van de architectuur van Victor Broos beogen. We noemen hier de hoge boogramen die de dikke buitenmuren benadrukken. Deze door de architecten bestudeerde lowtech oplossing zorgt voor thermische inertie en maakt het mogelijk om mobiele zonwering te vermijden.

Voortbouwen op wat er al bestaat, het gebruik en hergebruik van bouwmaterialen optimaliseren, flexibele en multifunctionele ruimtes ontwerpen... enkele principes voor een ambitieuze realisatie van een duurzaam project.

Opdrachtgever: stad Leuven
Aannemer: Artes Roegiers

<https://lava-architecten.be>

De Branderij in Kortrijk - Poortgebouw voor een stedelijke inbreiding op een voormalige industriële site drie architecten

Op een voormalige industriële site tussen de binnenring van Kortrijk en het Kanaal Bossuit-Kortrijk verrijst een stedelijk inbreidingsproject rond een nieuwe publieke groenzone. De ontwikkeling creëert een verbinding tussen stad en water via een nieuwe doorgang voor fietsers en voetgangers. Centraal op de site komt een buurtpark dat als groene long fungeert voor de omliggende wijk.

In de eerste fase werd een verouderd kantoorgebouw aan de binnenring gesloopt om plaats te maken voor een statige nieuwbouw. Dit gebouw fungeert als poort naar het binnengebied en markeert de toegang tot de site. Een royale luifel boven de publieke doorgang benadrukt deze entree en vormt een uitnodigend gebaar voor zachte weggebruikers die hier een rustige en veilige doorsteek vinden.

De straat wordt gekenmerkt door een gevarieerd straatbeeld van rijwoningen en appartementen met wisselende hoogtes. Om harmonieus aan te sluiten bij deze context, is de brede gevel van het nieuwe gebouw opgedeeld in twee volumes. Variatie in gevelhoogte en het gebruik van twee gevelstenen uit dezelfde materiaal- en kleurfamilie zorgen voor een subtiel spel van contrast en samenhang. Een claustragevel voegt diepte toe en benadrukt de verticale opbouw van het gebouw.

www.driearchitecten.be

“Cultuur molen” in Parchim, Duitsland

D/FORM ARCHITEKTEN

De voormalige Eldemühle molen in Parchim (Duitsland), ooit de laatste nog werkende grote molen in Mecklenburg, heeft een nieuw leven gekregen als “Kulturmühle Parchim”.

In mei 2023 werd de historische korenmolen na een grondige renovatie en uitbreiding heropend. Na vijftien jaar sluiting werd de oude molen nieuw leven ingeblazen door de wijk of Ludwigslust-Parchim. Na een uitgebreide renovatie en uitbreiding door D/FORM ARCHITEKTEN (Berlijn/Alt Kentzlin) in samenwerking met hoofdaannemer HTG Hoch- und Tiefbau Gadebusch GmbH ontstond een veelzijdig cultureel complex. Het is de nieuwe thuisbasis van het Staatstheater Mecklenburg voor Noord-Duitse Drama (Fritz-Reuter-Bühne) en het kinder- en jeugdtheater, evenals het stadsmuseum van Parchim.

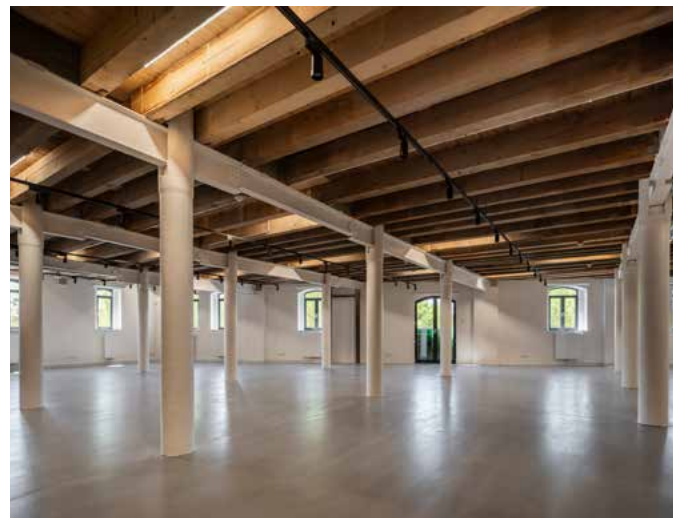
Gelegen tussen de voormalige stadsmuren en een zijrivier van de Elde, stelt de “cultuur molen Parchim” zich voor als een ontmoetingscentrum voor burgers. Het hart van het complex is het theater, dat zijn locatie heeft gevonden in de nieuwe aanbouw. Met zijn centraal gelegen podium en theaterwerkplaatsen, repetitieruimtes en kleedkamers op de bovenste verdiepingen biedt het ideale omstandigheden voor optreden en repetities.

Het industriële karakter en de ruimtelijke kwaliteiten van het monumentale zes verdiepingen tellende molencomplex uit 1897 zijn bewaard gebleven en kunnen bezoekers na de verbouwing nog steeds ervaren. De historische baksteenmuren, houten balkenplafonds en stalen constructie zijn blootgelegd en de materialen van de nieuwe inrichting zijn opzettelijk kaal en ruw gelaten.

De hedendaagse uitbreiding op het voormalige binnenplein van de site neemt de verhoudingen, materialen en verticale gevelstructuur van het molengebouw over en interpreteert deze kenmerken met een eigentijdse architectuur en twist. De gebogen baksteengevel wekt de indruk van een theatergordijn. De waterkant van het nieuw gecreëerde ensemble vormt het stadsbeeld en nodigt het publiek uit om Parchim te ontdekken als een levendige woon- en culturele locatie. De voormalige vloeiende beweging van de transportbanden van de molen is getransformeerd tot een bezoekerscirculatie vanuit de gedeelde foyer, via een centrale trap tussen de oude en nieuwe gebouwen. De transformatie tot een levendig cultureel centrum heeft de Oude Molen succesvol nieuw leven ingeblazen, terwijl de identiteit en het historische belang ervan voor Parchim behouden zijn gebleven.

www.d-form.eu

Hergebruik van bakstenen in het kader van circulariteit

Circulariteit in de bouw vereist een **integrale aanpak**, waarbij zowel ontwerp, materialen, bouwsystemen als productieprocessen een centrale rol spelen.

Op gebouwniveau kijken we naar aspecten zoals o.a. veranderingsgericht ontwerp, lange levensduur van de dragende structuur, retrofitting van gebouwen en demonteerbaarheid van metselwerk.

Op productniveau zijn duurzame productie, lange levensduur en energietransitie belangrijk.

Omdat keramische materialen hun technische en esthetische eigenschappen behouden, is het hergebruik van keramische materialen een zichtbaar en waardevol aspect van circulair bouwen.

In dit artikel geven we een technisch overzicht van de mogelijkheden, uitdagingen en normatieve kaders rond het hergebruik van bakstenen, met aandacht voor recente Europese regelgeving en nationale onderzoeksinitiatieven.

In [BMB 173 \(1-2021\)](#) lieten we u kennismaken met **de baksteensector vanuit het oogpunt van circulariteit** aan de hand van een aantal wetenswaardigheden. Vervolgens werd er in [BMB 175 \(3-2021\)](#) ingezoomd op het mogelijke kader voor de validatie van de prestaties van hergebruikte materialen. Intussen zijn we een aantal jaren en een aantal technische artikels later en maken we een stand van zaken op over het aspect van “bakstenen als circulair bouw materiaal”.

1. Bakstenen als circulair bouw materiaal

Bakstenen behouden hun technische en esthetische eigenschappen over hun intrinsieke lange levensduur. Ze kunnen zonder kwaliteitsverlies worden hergebruikt in renovatie- en nieuwbouwprojecten. Naast gevelstenen zijn ook keramische dakpannen en straatbakstenen perfect demonteerbaar en herbruikbaar.

Innovatieve bouwsystemen zoals droogstapelsystemen en keramische gevelsystemen op frames vergemakkelijken de demonteerbaarheid. Ook het gebruik van aangepaste mortel bij traditioneel metselwerk, die de demontage vergemakkelijkt, draagt bij tot een efficiënter hergebruik.

2. Technische randvoorwaarden en beoordelingsmethodologie

In het kader van het EU-EFRO-project [BBSM \(Le Bâti bruxellois: source de nouveaux matériaux\)](#) (1 januari 2016 - 31 december 2021), werd door

Buildwise een methodologie ontwikkeld voor het onderbouwen van de technische prestaties van hergebruik bouwproducten bestaande uit 4 stappen (zie BMB 175):

1. **Identificatie** van de vereisten voor de beoogde toepassing
2. **Analyse** van de staat en de historiek van de materialenvoorraad
3. Bepaling van de noodzakelijke **beoordelingsmethoden**
4. Beoordeling van de **technische prestaties**

Actueel lopen volgende 2 pre-normatieve onderzoeken bij Buildwise.

[H-REUSE “Een horizontale norm voor het onderbouwen van de technische prestaties van hergebruikte bouwmaterialen”](#) (1 december 2024 - 30 november 2026)

In dit project wordt nagegaan, eveneens aan de hand van een aantal casestudies, hoe de kwaliteit van hergebruikmaterialen kan worden gewaarborgd.

Dit project beoogt de ontwikkeling van een horizontale procedure (toepasbaar op alle bouwproducten) om de technische prestaties van hergebruikproducten te rechtvaardigen.

De procedure die wordt ontwikkeld is gebaseerd op een combinatie van vier stappen, aangepast aan de diversiteit van producten en situaties:

1. **Analyse** van beschikbare informatie over de producten om hun huidige prestaties in te schatten of af te leiden.
2. **Kwaliteitscontrole** van de producten via ingevoerde procedures bij het ontmantelen of sorteren om voldoende kwaliteit en homogeniteit van de batches te garanderen.
3. **Tests** die zijn aangepast aan de specifieke kenmerken van hergebruik vanuit technisch oogpunt, maar ook vanuit een statistische benadering.
4. **Risicobeheerstrategieën** zoals de beperking tot bepaalde toepassingen of specifieke ontwerpmaatregelen.

Tot slot voorziet het **project** ook om te onderzoeken hoe deze stappen kunnen worden gecombineerd om **protocollen** op te stellen voor de rechtvaardiging van technische prestaties, waarbij ook kwesties zoals de traceerbaarheid van informatie of de rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende spelers in dit proces aan de orde komen.

[REUSE B “Naar een kwalitatief hergebruik van metselstenen”](#) (1 december 2023 - 30 november 2025)

Dit project richt zich op het ontwikkelen van een normatief kader voor het gebruik van hergebruikte bakstenen in de bouw.

De belangrijkste acties binnen het project omvatten onder andere:

- De ontwikkeling van een methode voor het **homogeniseren van partijen** bakstenen.
- De creatie van een **in-situ testmethode** om snel de geschiktheid van partijen voor verschillende toepassingen te beoordelen.
- De formulering van **aanbevelingen** voor de demontage en reiniging van bakstenen, om hun kwaliteit te behouden.
- De ontwikkeling van **laboratoriumtestmethoden** die aangepast zijn aan hergebruikte bakstenen.
- Het opstellen van een **risicobeoordelingsschema** om professionals te begeleiden bij de keuze en toepassing van gerecupereerde bakstenen volgens de projectvereisten.

3. Europees regelgevings- en normeringskader

Metselbakstenen vallen onder de scope van de geharmoniseerde Europese productnorm **NBN EN 771-1** en bijgevolg is de CPR (Construction Products Regulation) van toepassing (Prestatieverklaring op te stellen en CE-markering aan te brengen bij het op de markt aanbieden). Voor **hergebruikte bakstenen** is er nu meer duidelijkheid (zie ook BMB 189):

- De **nieuwe CPR (2024)** verduidelijkt dat deze **ook geldt voor gebruikte producten**.
- CE-markering is pas verplicht zodra er **nieuwe technische specificaties** zijn. Voor metselbakstenen zal dit vermoedelijk het geval zijn in 2029.
- Tot dan is CE-markering **niet verplicht** voor hergebruikte bakstenen, **tenzij vrijwillig** via bijvoorbeeld een **ETA (Europese Technische Beoordeling)**.

In [BMB 189 \(1-2025\)](#) omschreven we de activiteiten van de Europese normcommissie CEN/TC350/SC1/WG6 "Sustainability of construction works - Circular economy in the Construction Sector - Horizontal requirements for reuse of construction products".

Binnen deze normcommissie wordt namelijk gewerkt aan een Europese norm met horizontale richtlijnen voor het hergebruik van bouwproducten. In deze horizontale richtlijnen zullen ook de aandachtspunten aan bod komen, waarmee door de product Technical Committees dient rekening gehouden bij de ontwikkeling van specifieke beoordelingsmethoden voor bepaalde hergebruikproducten.

Het huidige werkdocument ligt momenteel voor commentaar aan de leden van de WG6 en bevat volgende hoofdstukken:

- Hergebruikscenario's en hergebruikfasen
- Planning
  - In kaart brengen en beoordeling van herbruikbaarheid
  - Vooronderzoek bouwwerkzaamheden
  - Vooronderzoek product
  - Evaluatie van de staat
  - Deconstructieplan en ontmantelingsplan
- Deconstructie en beoordeling van gebruikte bouwproducten
  - Deconstructie
  - Beoordeling van gebruikte bouwproducten
  - Markt voor gebruikte producten en hergebruik

Eén van de zaken die dienen beoordeeld te worden, is of de er in opgenomen scenario's alle mogelijke scenario's voorzien zijn.

Volgens het huidige voorgelegde document zijn er vier hergebruikscenario's, afhankelijk van projecttype en beoogd gebruik:

Tabel 1 - Hergebruikscenario's

	Zelfde project	Ander project
Zelfde beoogd gebruik	Scenario 1	Scenario 2
Nieuw (ander) beoogd gebruik	Scenario 3	Scenario 4

Eigendomsoverdracht en traceerbaarheid worden beschouwd als cruciaal in elk scenario. Bij hergebruik op dezelfde werf is de informatie over het materiaal vaak beter beschikbaar, wat de betrouwbaarheid verhoogt.

Als we de in deze publicatie opgenomen projecten overlopen stellen we vast dat het allemaal hergebruik van gevelstenen voor gevelmetselwerk betreft, dus "zelfde beoogd gebruik". Voor wat betreft de situering van het hergebruik komen de twee mogelijkheden voor: hergebruik voor hetzelfde project (in situ) of hergebruik voor een ander project (ex situ). Dus scenario 1 en scenario 2 komen voor. Voor het project van MAKER architecten is men met de keuze van de mortel nog een stap verder gegaan en voorziet men een "derde leven" van de gevelstenen.

Conclusie

Het hergebruik van bakstenen biedt een unieke kans om circulariteit in de bouwsector tastbaar te maken. Dankzij hun robuuste eigenschappen en esthetische waarde zijn bakstenen uitstekend geschikt voor een tweede - en zelfs derde - leven. De combinatie van technische innovaties, normatieve ontwikkelingen en praktijkgerichte onderzoeksprojecten zorgt voor een solide fundament waarop de sector verder kan bouwen.

De nieuwe Europese regelgeving biedt duidelijkheid en stimuleert een uniforme aanpak. Om de transitie naar een circulaire bouwsector te versnellen, is het cruciaal dat alle betrokken partijen - van producent tot ontwerper en aannemer - samenwerken binnen een gedeeld toekomstig kader van kwaliteitsnormen en technische evaluatie. Zo wordt hergebruik niet alleen een ecologische keuze, maar ook een volwaardig onderdeel van professioneel bouwbeleid.

Wenst u uw ervaring te delen met ons omtrent het hergebruik van keramische bouwmaterialen? Mail dan naar vanloock@baksteen.be.

Bronnen

Website Buildwise

BMB 173, BMB 175, BMB 182, BMB 189

Belgische dakpan- en baksteenfabrikanten

Bakstenen voor gewoon metselwerk:

- V**: volle baksteen voor gewoon metselwerk
P: geperforeerde baksteen voor gewoon metselwerk
L: geperforeerde baksteen met lichte scherf

Bakstenen voor gevelmetselwerk

- S**: strengpersgevelsteen ('machinale' gevelsteen)
H: handvorm en vormbakperssteen
A: andere soorten (traditionele en 'rustieke' gevelstenen zoals veldovensteen, enz.)

Andere producten:

- W**: welfsels
D: dakpannen
O: straatklinkers
St: steenstrips

Voor details over het productiegamma van elke fabriek, kan men zich best rechtstreeks tot de bedrijven wenden.

Oost-Vlaanderen

- **Steenbakkerij HOVE**
Lindendreef 101
9400 Ninove
Tel. (054) 33 26 67
Fax (054) 32 82 38
www.steenbakkerijhove.be
info@steenbakkerijhove.be
(V-H-A)
- **Steenfabriek VANDE MOORTELE**
Schelddekant 5
9700 Oudenaarde
Tel. (055) 33 55 66
Fax (055) 33 55 70
www.vandemoortel.be
info@vandemoortel.be
(H-O-St)

West-Vlaanderen

- **Wienerberger - divisie KORTEMARK**
Hoogledestraat 92,
8610 Kortemark
Tel. (051) 57 57 00
Fax (051) 57 57 02
www.wienerberger.be
info@wienerberger.be
(V-P-L-S-H)
- **Wienerberger - divisie ZONNEBEKE**
Ieperstraat 186
8980 Zonnebeke
Tel. (051) 78 80 60
Fax (051) 77 10 38
www.wienerberger.be
info@wienerberger.be
(V-P-L-S)

- **DUMOULIN Bricks**
Moorseelsesteenweg 239
8800 Roeselare
Tel. (056) 50 98 71
Fax (056) 50 41 92
www.dumoulinbricks.be
info@dumoulinbricks.be
(V-P-S)

- **WIENERBERGER**
Kapel ter Bede 121
8500 Kortrijk
Tel. (056) 24 96 35
Fax (056) 51 92 75
www.wienerberger.be
info@wienerberger.be
(V-P-L-S-H-A-D-O-St)

Limburg

- **Joseph Bricks**
Leemkuilstraat 12
3630 Maasmechelen
www.josephbricks.com
hello@josephbricks.com
(H)
- **Steenfabrieken VANDERSANDEN**
Slakweidestraat 35
3630 Maasmechelen
Tel. (089) 30 50 42
www.vandersandengroup.be
info@vandersandengroup.be
(St)
- **Wienerberger - divisie LANAKEN**
2de Carabinierslaan 145
3620 Veldwezelt-Lanaken
Tel. (089) 71 51 38
Fax (089) 72 28 80
www.wienerberger.be
info@wienerberger.be
(H)
- **NELISSEN Steenfabrieken**
Kiezelweg 458-460
3620 Lanaken (Kesselt)
Tel. (012) 45 10 26
Fax (012) 45 53 89
www.nelissen.be
info@nelissen.be
(H-St)
- **Wienerberger - divisie MAASEIK**
Venlosesteenweg 70
3680 Maaseik
Tel. (089) 56 40 38
Fax (089) 56 81 83
www.wienerberger.be
info@wienerberger.be
(H-A)

- **Steenfabrieken VANDERSANDEN**
Riemstersteenweg 300
3740 Spouwen
Tel. (089) 51 01 40
Fax (089) 49 28 45
www.vandersandengroup.be
info@vandersandengroup.be
(H-O-St)
- **Steenfabrieken VANDERSANDEN**
Nijverheidslaan 11
3650 Lanklaar
Tel. (089) 79 02 50
Fax (089) 75 41 90
www.vandersandengroup.be
info@vandersandengroup.be
(H-O-St)

- **Steenbakkerijen VAN MEMBRUGGEN**
Wilwoutersstraat 14
3770 Riemst
Tel. (012) 23 30 28
www.steenbakkerijen-van-membruggen.be
info@steenbakkerijen-van-membruggen.be
(A)

Antwerpen

- **Wienerberger - divisie RUMST**
Nieuwstraat 44
2840 Rumst
Tel. (03) 880 15 20
Fax (03) 844 28 11
www.wienerberger.be
info@wienerberger.be
(P-L)
- **DESTA**
Heerle 11
2322 Minderhout (Hoogstraten)
Tel. (03) 315 70 99
Fax (03) 315 81 48
www.desta.be
mail@desta.be
(S-O-St)
- **Steenbakkerij FLOREN**
Vaartkant Rechts 4
2960 St.-Lenaarts
Tel. (03) 313 81 98
Fax (03) 313 71 56
www.floren.be
info@floren.be
(V-S-St)
- **Wienerberger - divisie NOVA**
Steenbakkersdam 36
2340 Beerse
Tel. (014) 61 10 99
Fax (014) 61 04 32
www.wienerberger.be
info@wienerberger.be
(P-L)

- **Wienerberger - divisie BEERSE**
Absheide 28
2340 Beerse
Tel. (014) 61 19 75
Fax (014) 61 22 33
www.wienerberger.be
info@wienerberger.be
(H-St)

- **Wienerberger - divisie QUIRIJNEN**
Sint Jobbaan 58
2390 Westmalle
Tel. (03) 311 51 12
Fax (03) 311 62 56
www.wienerberger.be
info@wienerberger.be
(V-P-L-S)

Henegouwen

- **Wienerberger - divisie PERUWELZ**
Rue de l'Europe, 11
7600 Péruwelz
Tel. (069) 77 97 10
Fax (069) 77 97 11
www.wienerberger.be
info@wienerberger.be
(H)
- **Wienerberger - divisie TOURNAI**
Grand route 1
7534 Barry
Tel. (069) 53 26 00
Fax (069) 53 26 09
www.wienerberger.be
info@wienerberger.be
(S-P-St)
- **Briqueterie de PLOEGSTEERT**
Touquetstraat 228
7782 Ploegsteert
Tel. (056) 56 56 56
Fax (056) 56 55 01
www.ploegsteert.com
info@ploegsteert.com
(P-L-W)

